

Terveydenhoitajaliitto
THE FINNISH ASSOCIATION OF PUBLIC HEALTH NURSES

**SUOMEN TERVEYDENHOITAJALIITON LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI
ALKOHOLILAIN KOKONAISUUDISTUKSEKSI 22.11.2016**

Sosiaali- ja terveysministeriö

PL 33

00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: lausuntopyyntö 22.11.2016 STM075:00/2011

Alkoholi on yksi suurimmista kansanterveyttä vahingoittavista tekijöistä ja hallituksen esityksellä olisi merkittävät kielteiset seuraukset kansanterveyteen. Alkoholiin liittyvät haitat ovat EU:n selvitysten perusteella syynä yli 7 prosenttiin kaikista terveysongelmista ja ennenaikaisista kuolemantapauksista. Alkoholin kohtuukäyttökin lisää pitkällä aikavälillä sydän- ja maksasairauksien sekä erilaisten syöpien riskiä, ja runsas säännöllinen käyttö voi aiheuttaa riippuvuutta. Kulutuksen kasvaessa, kasvavat myös siitä aiheutuvat haitat. Tärkeää on huomioda myös sikiölle äidin raskaudenaikaisesta alkoholinkäytöstä aiheutuvat riskit. Raskauden aikaiselle alkoholinkäytölle on yritetty määrittää turvallista rajaa, jonka alittava käyttö ei olisi vaaraksi syntymättömälle lapselle. Nykytiedon valossa tällaista rajaa ei kuitenkaan ole vaan pienikin alkoholinkäyttö on useissa tutkimuksissa todettu sikiölle vaaralliseksi. Alkoholin sikiölle aiheuttamat vauriot ovat suurelta osin pysyviä, joten äidin alkoholinkäyttö vaikuttaa ratkaisevasti myös lapsen myöhempään kehitykseen. Alkoholin kulutuksesta aiheutuvat haitat eivät kohdistu vain alkoholin suurkuluttajiin, vaan monet haitoista aiheutuvat tavallisille kuluttajille ja muille kuin käyttäjille itselleen, esim. läheisille, työnantajille ja työyhteisöille. Arviolta 100 000 lasta elää Suomessa perheessä, jossa vanhempien alkoholin käyttö aiheuttaa lapselle eriasteisia haittoja.

Mikäli hallituksen esitys toteutuisi, alkoholin saatavuus lisääntyisi ja kokonaiskulutus kasvaisi. Tällä hetkellä nelosolutta ja sitä vahvempia juomia saa Suomessa 350 Alkosta. Lakiesityksen toteutuessa esitetyin mukaisesti vahvoja oluita ja muita vahvempia juomia saisi yli 5 300 kaupasta, kioskista ja huoltoasemalta. THL:n arvion mukaan noin puolet kuluttajista siirtyisi käyttämään vahvoja oluita ja muita vahvempia

juomia mietojen sijasta. Kokonaisuutena kulutus tulisi kasvamaan noin 6 %, kun huomioidaan lisääntynyt myynti päivittäistavara-kaupoissa (arvio 5 %) ja kulutettavien juomien keskivahvuuden nousu 0,5 %.

Terveydenhoitajaliiton näkemyksen mukaan erityisesti lapsia tulee suojella altistumiselta alkoholituotteille ja niiden mainonnalle. Esitämmekin yli 4,7 tilavuusprosentin juomien jättämistä Alkon valikoimiin tai vähintään vähittäismyynnissä rajatulle tai muutoin erilliselle alueelle. Mielestämme vähittäismyynnissä alkoholijuomien enimmäisvahvuutta ei myöskään tule korottaa nykyisestä 4,7 prosentista 5,5 prosenttiin.

Aikuisen mielestä varsin kohtuullinen alkoholinkäyttö saattaa lapsesta tuntua epämiellyttävältä jopa pelottavalta. Lapsi oppii aikuisilta ja jokainen lapsen seurassa alkoholia käyttävä aikuinen – äiti, isä tai vieras – antaa omalla käyttäytymisellään aina mallin lapselle. Alkoholiongelmaisen käytös ja juomisen aiheuttamat ristiriidat perheessä ovat lapsen näkökulmasta usein juomistakin merkittävämpiä ongelmia. Vanhempien runsas alkoholinkäyttö vaikuttaa vanhempien jaksamiseen ja koko perheen hyvinvointiin ja on lapsen tasapainoisen kasvun ja kehityksen kannalta aina riski, koska se haittaa huolenpitoa, varhaista vuorovaikutusta ja kiintymyssuhteen kehittymistä.

Jos elintarvikekaupassa myytävän alkoholin vahvuus nousisi, kasvaisi myös kulutus juomien väkevoitumisen myötä ja alkoholinkäyttö siirtyisi enemmän koteihin. Myös lasten ja nuorten juominen todennäköisesti lisääntyisi ja nykyinen vähenemään päin oleva kulutustrendi muuttaisi suuntaansa. Erityisesti heikoimmassa sosioekonomisessa asemassa olevien nuorten hyvinvointi vaarantuisi nykyistäkin enemmän. Vähittäiskaupoissa myytävien alkoholijuomien enimmäisvahvuuden nosto sallisi kaupoissa, huoltamoilla ja kioskeissa juomasekoitukset eli limuviinat, jotka houkuttelevat erityisesti lapsia ja nuoria. Näiden ns. limuviinoiden siirtyminen päivittäistavara-kauppoihin lisäisi sekä nuorten alkoholikokeiluja että todennäköisesti helpottaisi myös alkoholijuomien välittämistä alaikäisille, mikä Suomen lain mukaisesti on kiellettyä. Tutkimusten mukaan on näyttöä siitä, mitä myöhemmin nuori aloittaa alkoholikokeilut, sitä vähemmän hänelle tulee alkoholin kanssa ongelmia myöhemmin elämässä.

Terveydenhoitajaliiton näkemys on, että edm. tuotteet tulee pitää Alkon valikoimissa lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin suojaamiseksi. Limuviinat vertautuvat tupakkatuotteiden makuaineisiin, jotka kielletään vuoteen 2020 mennessä nimenomaan niiden houkuttelevuuden vuoksi.

Ehyt ry:n teettämän kyselytutkimuksen (2016) mukaan kahdeksan kymmenestä kyselyyn vastanneesta pitää alkoholista yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja merkittävinä ja erityistä huolta kannetaan lapsille ja nuorille aiheutuvista alkoholihaitoista.

Merkittävä osa työelämän tuotannonmenetyksistä johtuu alkoholin käytöstä. Se aiheuttaa muun muassa poissaoloja ja työtehon heikkenemistä sekä onnettomuuksia. Arvioiden mukaan joka kymmenes työntekijä käyttää jo nyt alkoholia liikaa. Lisääntyvä kulutus on uhka väestön terveydelle ja toimintakyvylle sekä terveyden tasa-arvolle.

Suomen Terveydenhoitajaliitto katsoo, että lakiesitys on ristiriidassa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoimien sekä hallituksen kärkihankkeen ”Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta” kanssa, joilla tavoitellaan mittavia kustannussäästöjä ja pyritään kaventamaan väestöryhmien välisiä hyvinvointi ja terveyseroja, ylläpitämään työ- ja toimintakykyä sekä ehkäisemään sairauksia, tapaturmia ja syrjäytymistä. Esitetyn alkoholilain pohjana ovat näkemyksemme mukaan lähinnä elinkeinoelämän tarpeet, ei kansanterveys.

Hallituksen esityksen suurimmat työllistämisaikutukset kohdistuvat julkiselle sektorille – eivät yksityisiin yrityksiin. Alkoholin kulutuksen lisääntyminen vaikuttaa työllisyyteen lisäämällä työpainetta aloilla, joilla jo muutenkin on resurssipulaa. Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen Päihdetilastollisen vuosikirjan (2015) mukaan vuonna 2013 alkoholin käyttö aiheutti julkiselle sektorille arviolta 887 – 1 089 miljoonan euron

haittakustannukset. Nämä kustannukset muodostuvat pääosin alkoholihaittojen hoitamisesta sekä korjaamisesta. Esimerkiksi maksakirroosi ja liikennetapaturmat lisääntyvät alkoholin kulutuksen lisääntyessä. On selvää, että hallituksen esityksen toteutuminen tulisi kasvavan kulutuksen myötä lisäämään työ- ja kustannuspainetta kaikissa kunnissa sekä maakuntien sote-alueilla.

Helsinki 16.1.2017

Leila Lehtomäki

Puheenjohtaja

Suomen Terveystohtajaliitto ry

Aija Saarinen

Kehittämispäällikkö

Suomen Terveystohtajaliitto ry